

Anmeldelser af Benny Lihme

mandmænd

– i tiden før #MeeToo og ADHD

CASSIUS CLAY/MUHAMMAD ALI 1942-2016

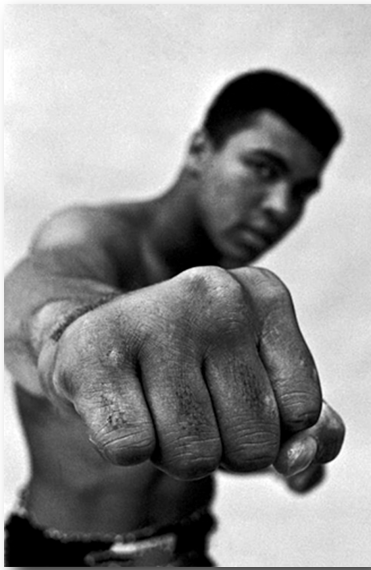
Under overskriften “Revolutionens knytnæver” skrev Klaus Rifbjerg i 1999 i Berlingske Tidende en meget personlig anmeldelse af David Remnicks bog “King of the World”. Rifbjerg beundrede denne konges fysiske perfektion. Cassius Clay/Muhammad Ali var således i tresserne “en ung mand af en sådan legemlig skønhed og vibrerende liv, at man såmænd ikke behøver at være af det modsatte køn for at føle sig tiltrukket.”

Men det var det modsatte køn, som havde Alis seksuelle interesse. I Jonathan Eigs imponerende fra vugge-til-grav biografi fremstår Ali som en decideret sexaholic. Eig går meget tæt på Alis sexliv, men også hans muslimske mester og faderfigur, Elijah Muhammad, kommer under luppen. De sorte muslimers leder levede skandaløst i forhold til den muslimske tro. Han var ægteskabsbryder og skal angiveligt have set det som en pligt at sprede sin hellige sæd blandt jomfruer. I alt syv kvinder, der havde været Muhammads personlige sekretærer, stod frem og hævdede at have sat samlet 13 af hans børn i verden. Det blev efterhånden almindeligt kendt i bl.a. FBI.

Alis promiskuøse fremturen, forstærket af det forhold at kvinder flirtede med ham og nærmest kastede sig over ham, har et andet præg. Det er den glade dreng der åbenlyst boller til højre og venstre, fordi det er sjovt og dejligt at være så eftertragtet. Unge skønheder, stuepiger på de utallige hoteller han boede på, prostituerede, sorte og hvide (hvad hvide kvinder angik, efterlignede han forbilledet Jack Johnson, der som den første sorte champ udfordrede det hvide establishment).

Der var ingen særlig diskrimination fra denne avlstys side, som tilmed var “en overordentlig veludstyret elsker”. Der var masser af parate og villige kvinder i boksemiljøerne generelt, som der også er det i vore dages rockermiljøer. De kom med adspredelse til bokserne, når libidoen havde trange tider i træningslejrene op til de store kampe. Den faste læge i Alis stab gik under navnet “Gonorrélægen”. Kondomer var øjensynligt en sjældenhed, og Ali selv nåede at blive far til flere “uægte” børn, mens den olympiske mesterløber Wilma Rudolph måtte ydmyge sig, da hun måtte bede Ali om penge til at forsørge et barn, som hun hævdede at Ali var far til. Rudolph var vel et egentligt kærlighedsforhold, mens man ikke kan sige, at kærlighed lå til grund for de utallige andre faderskabssager, som Alis advokater måtte rode ham ud af.

Ingen af de fire hustruer han havde, brød sig om den polymorft perverse seksualitet hos deres mand. De måtte tolerere det, en af hustruerne i en sådan grad, at hun arrangerede stævnmøderne med en elskerinde for husbond. Også golfstjernen Tiger Woods blev bestormet af kvinder, men hans utroskab var skjult indtil det hele sprang i luften, og han blev skilt fra sin svenske hustru.

Jonathan Eig:
ALI. ET LIV.
Oversat af Brian Dan Christensen
Gyldendal.
592 sider. kr. 349,95.

Ali var dybest set en meget traditionel og paternalistisk mand. Efter en skilsmisse sukker han således i bogen efter en ung pige på 17 eller 18 år, "en, som jeg kan opdrage efter min egen tankegang."

Ali kunne godt li' uforpligtende leg med børn, og de syntes han var sjov. Men ellers tog han sig ikke af forældreopgaver overhovedet. Hvordan skulle han kunne det, han var jo selv et barn. På en måde var det også en slags barnlighed, det kloge barn!, der lå bag begrundelsen for at nægte militærtjeneste i Vietnam. Hvorfor dog gå i krig med dem: "Ingen Viet Cong har nogensinde kaldt mig nigger." Hans fjende var ikke i Sydøstasien, sagde han. Hans fjende var Amerikas racisme.

Alis liv er først og fremmest forbundet med race-spørgsmålet, i bogen perspektiveret gennem velvalgte citater af forfatteren James Baldwin. I en relativ kort periode havde Ali et nært venskab med Malcolm X, der også var en slags politisk mentor for ham. Malcolm ragede imidlertid uklar med lederen af Black Muslims, og Ali afbrød uden varsel forbindelsen til Malcolm og kastede sig i armene på dennes politiske konkurrent Elijah Muhammad, som styrede Nation of Islam med hård hånd.

Dermed have Ali også taget stilling for raceadskillelse, da Nation of Islams vigtigste program

punkt var en separat sort stat. En logik som på et tidspunkt fik Ali til at rose racisten George Wallace for dennes tanker om indførelse af et apartheid system.

Selvfølgelig brød Ali også de sorte muslimers regler. Og det navn han havde fået af Elijah Muhammad til erstatning for Cassius Clay, blev på et tidspunkt inddraget igen, da Ali blev udstødt af Nation of Islam.

Ali fik en alvorlig fængselsdom for sin militærnægten, men undgik at komme i fængsel. Til gengæld blev hans bokselicens inddraget, og han boksede ikke i tre år men fortsatte med at kalde sig champ.

Der er i bogen masser af stof om træningslejre og Alis mange kampe i ringen. Han er den champ med flest kampe nogensinde (bogen er forsynet med et kampindeks som dokumenterer samtlige Alis kampe). Ud fra bogens tekst og indekset kan man se, hvor mange unødige kampe mod underlødige modstandere, som Ali boksede. På den ene side var det imponerende, at han så målrettet og viljesbestemt disciplineret vendte tilbage i ringen efter tre års pause pga militærnægteriet. På den anden side stoppede han absolut ikke på toppen, men blev i stedet en pryd for Parkinson sagen. Den almindelige forklaring på den Parkinson sygdom Ali udviklede er den kumulative effekt af de mange slag han samlet set tog mod. I de sidste ti kampe blev han ramt i gennemsnit 18,6 gange pr. omgang. Ali startede som den dansende skaber af en ny boksestil, "Svæv som en sommerfugl, stik som en bi", men sluttede, via den sensationelle sejr i 1974 over George Foreman i Zaire (læs Norman Mailers bog "Kampen" om denne "Rumble in the Jungle") med at gå rundt på flade fødder eller hænge i tovene og tage imod slag, mens publikum råbte "Ali boma ye" ("Ali dræb ham").

Mit første møde med den amerikanske racisme, i 1959 som 12-årig i Korsør, var BT's sportssider. Her blev der udførligt refereret fra tre kampe mellem svenske Ingemar Johansson, "Thors Hammer", og den sorte amerikaner Floyd Patterson. Jeg holdt med den sorte amerikaner, fordi jeg fandt ud af, at de sorte i USA blev undertrykt. Længere var den ikke.

Senere i livet dukker så Cassius Clay op og forventningerne rettes mod ham. Jeg begejstres for denne dansende utraditionelle bokser. Whauw! Ret hurtigt forvirrer han mig imidlertid, fordi han sviner

de andre sorte champs til på den mest modbydelige måde. I starten køber jeg den med, at det bare er PR for hans kampe. Men på et tidspunkt væmmes jeg så meget, at jeg nærmest holder med monsteret Sonny Liston^{*)}, da de to skal mødes.

Muhammad Ali havde store kampe mod sorte "brødre" og han optrådte modbydeligt og endog racistisk mod dem op til kampene. Patterson var en ussel Onkel Tom, Liston en stor, grim bjørn, Frazier var både grim og dum, og Foreman var med sin schæferhund hentet ind fra gaden. De fire reagerede forskelligt på Alis provokationer. Den kristne Patterson var tilgivende, Liston trak på skulderen, hold da kæft for en idiot, denne Ali, Frazier var berørt og endte med at være rasende og banke Ali i Madison Square Garden, mens Foreman nok ikke rigtigt fattede, hvad der skete i Zaire, men kun ventede på at hæve sin hyre som fortsat champ.

På trods af denne black-on-black racisme er Ali gået over i historien som et vigtigt kapitel i den amerikanske anti-racistiske historie. Det var jo i årene med Black Panter bevægelsen og sloganet "Black is beautiful", hvor der kunne være en tendens til at dyrke "blackness": Jo mørkere, jo bedre. Ali var ikke interesseret i Panterne og deres hedenske socialisme. Og de tre champs han var oppe imod, var alle meget mørkere, end han var....

Det er noget af en præstation at udgive en næsten 600 sider tyk bog om en person, om hvem der i forvejen er skrevet en lang række bøger, flere af ypperlig kvalitet. Jonathan Eig har gjort det. Selv en erfaren Ali biografi læser som undertegnede imponeres med jævne mellemrum under læsningen. Selvfølgelig er der også perioder med nogen læser træthed. De mange navne på advokater og penge-mænd og de vanvittige detaljer i forbindelse med penge, kontrakter, hustrubidrag osv. Ali var en notorisk amatør i pengeforhold, og der var mange som kæmpede om at få lov til at hjælpe ham. Han var utrolig naiv og havde store problemer med at læse

og forstå en kontrakt. I skolen blev han i 1957 intelligentstet til at ligge under middel (83). Og mens det er velkendt, at han nægtede at gøre militærtjeneste, så er det mindre kendt, at han i første omgang var blevet erklæret uegnet til militærtjeneste. Sådanne "fakta" til trods er ingen i tvivl om, at Ali var en intelligent person. Som så meget andet ved ham, var også hans intelligens speciel.

Race

Bogen går til tider i selvsving med navne og detaljer. Også mod slutningen, hvor der er en forsknings-baseret gennemgang af samtlige Alis kampe baseret på registreringer af antal afgivne og modtagne slag, slagenes præcisionsgrad – omgang for omgang, kamp for kamp. Litterært set lidt af en læsedræber, men også nyt materiale, som dokumenterer de kumulative effekter af en lang boksekarriere. Meningen var selvfølgelig at kaste lys over, hvordan Alis boksnings påvirkede hans kognitive evner og Parkinson sygen. Der måtte være en sammenhæng, også selv om, mærkeligt nok, forskellige hjerne scanninger ikke kunne påvise noget alvorligt i denne boksehjerne. Der er også analyser af Alis talehastighed gennem årene, selv om det især var hans tavshed og hyppige falden i søvn, omgivelserne primært bemærkede.

Hvordan er det lykkedes en sort mand med så mange svigt og modbydeligheder overfor andre bag sig at bevare et globalt positivt eftermæle? Ali blev et brand og et utroligt eksempel på den store afstand, der kan være mellem, hvad der står på spisekortet og hvad der kommer ind på tallerkenen.

Måske Barack Obama i sin erklæring fra det Hvide Hus kom med noget af forklaringen på, hvorfor Ali står så elskeligt i så manges erindring. "Jeg er Amerika", sagde han engang. "Jeg er den del, du ikke vil anerkende. Men du kan lige så godt vænne dig til mig. Sort, selvsikker og kæphøj. Det er mit navn, ikke dit. Min religion, ikke din..."

Selv om Ali havde mange fjender i perioder, både til

*) Sonny Liston var ikke så slem og ond, som man sagde han var. Ja, han var sikkert i klørne på mafiaen, og hans to mærkelige nederlag til Ali er stadigvæk en diskussion værd. Blev han købt til at lægge sig og blive i sit ringhjørne? Men Liston var ikke racist, som Ali. Sad han måske ikke ved siden af Andy Warhol i en reklamefilm for et flyselskab, mens Warhol fortalte ham om "den iboende skønhed ved suppedåser". . . . Han var glad for børn, også når de ikke sov. Og han elskede musik og især den hvide pianist Dave Brubecks nummer "Take Five" fra 1960 albummet "Time Out", som mange besøgende i Listons træningslejr har hørt drøne ud af højttalerne, mens Bjørnen bankede i sandsækken. Sorte artister som Ray Charles og James Brown and his Famous Five var andre af Listons favoritter.
Kilde: Nick Tosches biografi: "The Devil and Sonny Liston", 2000.

OL's åbningsceremoni i Atlanta 1996.

“Evander Holyfield bar faklen ind på stadion og gav den videre til Janet Evans, guldmedaljevinderen i svømning, der bar faklen op ad en lang rampe. Evans skulle give faklen videre til den sidste fakkelbærer, som skulle tænde den olympiske ild og dermed signalere legenes officielle begyndelse. Men der var ingen at se. Så bevægede en stor skikkelse sig langsomt ud fra skyggerne, som et genfærd helt klædt i hvidt. Et brøl bredte sig over stadion. Det begyndte som et “Whooooaaaa!” og blev til en begejstret, bevæget, rallende jubel. De messede: “Ali! Ali!”.

Hans højre hånd holdt fast om en utændt fakkel. Hans venstre hånd rystede helt ukontrolleret, hvilket kom som et stort chok for dem, der ikke havde set Ali i de senere år. Hans ansigt var udtryksløst. Evans holdt sin fakkel mod Alis, og Alis fakkel begy-

ndte at brænde. Han holdt hovedet højt og løftede faklen op i luften. Blitzlysene glimtede. Publikum brølede stadig. Alis venstre arm fortsatte med at ryste, men han holdt godt fast om faklen med højre hånd.

Så greb han om faklen med begge hænder, og hans rystelser standsede. Dybt koncentreret bøjede han sig ned for at tænde vægen, der var viklet om en trisse, som skulle fragte den op til toppen af stadionet. Men vægen ville ikke antænde, og flammen smøg sig op mod Alis hænder. I et kort øjeblik virkede det, som om Ali ville få brug for hjælp, eller at han ville tabe faklen, eller, værre endnu, sætte ild på sig selv. Arenaen blev helt stille, som om 80.000 mennesker holdt vejret. Så blev vægen endelig antændt. Vasen blev tændt. Publikum brølede igen.” s. 517 i “Ali. Et liv”.

Den danske sognepræst og forfatter Sørine Gotfredsen var til stede som rapportør ved åbningsceremonien i Atlanta. I forbindelse med hendes anmeldelse af “Ali. Et liv” i Kristeligt Dagblad (14.6. 2018) beskrev hun Alis træden ud af mørket som synet af “en rystende klippe”, der gav hende tårer i øjnene. En bevægethed som også mange af os foran fjernsynsskærmene verden over oplevede.

Sørine Gotfredsen forstår sig på boksning, så længe det kun er mænd, der går i ringen. I 2000 vendte hun sig således mod kvinde boksningen og nedgjorde i TV, ret så usympatisk, den tids største kvindelige danske bokser, EM-bælte indehaveren Anita Christensen.

Der er jo så meget, kvinder forstår. Og Sørine Gotfredsen forstår sig på boksning. Dog er hun ikke i samme vægtklasse som den 80-årige amerikanske forfatter Joyce Carol Oates, der indleder sin anmeldelse af Jonathan Eigs bog i New York Times (28.11. 2017) med en henvisning til Herman Melville: skal man skrive en mægtig bog, skal man vælge et mægtigt emne. Og et sådant emne har Jonathan Eig ifølge Oates været ferm til at vælge (han har tidligere skrevet en rost bog om Al Capone...).

Hvad kvinder i boksning angår, er det i øvrigt værd at bemærke, at Eig ikke bemærker, at Alis datter Laila boksede 24 professionelle kampe med 24 sejre og et VM-bælte i super-mellemvægt. Inden hun, i modsætning til hendes far, trak sig ubesejret tilbage.

højre og venstre, så nægtede han at være, hvad andre forventede af ham. Måske er det meget amerikansk at dyrke eneren på den måde. Og Ali gik jo globalt og blev hvad kendthed angår kun overgået af Jesus og Coca-Cola.

Som sort sværvægtsbokser og champ bar Ali hele den sorte races omdømme på sine skuldre. "The burden of representation" som James Baldwin talte om, når en kendt sort skulle være en repræsentant for sin

race. På forunderlig vis, bogen fortæller denne store og komplekse historie forbilledligt, dør Ali som en stor amerikaner. Og det er en racepolitisk logik, at Beyoncé i 2017 kan overrække the Muhammad Ali Legacy Award til fodboldspilleren Colin Kaepernick, som ofrede sin karriere, da han knælede under nationalhymnen i protest mod politiets drab af sorte. Som Ali optrådte han angiveligt u-amerikansk og u-patriotisk.

Sjusk eller hærværk?

Den ellers herlige bog om bokseren Ali som Gyldendal her har fået oversat på trods af et meget stort sidetal er desværre sendt på markedet med mindst 100 korrekturfejl. Et omfang så stort at der mere er tale om hærværk end sjuskeri. Jeg blev under læsningen ret hurtig mistænksom og besluttede at markere i mit eksemplar, hvor jeg opdagede fejl. Tallet 100 er en optælling af mine markeringer undervejs og altså ikke det samme som en egentlig korrekturlæsning. Det er et minimumstal.

De groveste fejl er de egentlige meningsforstyrrende sætninger, dem er der under ti af. Så er der de klassiske småfejl, hvor et verbum mangler, et ejefalds s mangler, der er byttet om på to ord osv. Og så er der det store flertal, som især har vakt min irritation, fordi det har tricket min læse rytme og den intimitet med teksten, som bogen kaldte på. Det er fx en sætning som "en af sine hans sønner" og på samme side "navnet videre sin søn" (hvor der mangler et til).

Der er også sådan noget som "henviste nu sig til sig selv i tredje person", hvor den væsentlige sætning, at Ali på et tidspunkt omtaler sig selv i tredje person forurenes med et ekstra sig. Der er også et uvedkommende ekstra ord på spil i sætningen "tilbad til en gud kaldet Allah", hvor det må række, at Ali tilbad denne Allah.

Mængden af fejl gør, at man ikke kan more sig over de traditionelle tyrkfejl, som når "de udlod at påpege" i stedet for undlod, søgelys bliver til søgeløs, ballade til ballede, Sonny Liston til "Sonny Listen" osv.

Køber man et stykke ost med en lille mugplet, får man den uden videre besvær byttet. Hvad gør man med en bog med mere end 100 fejl? Disse fejl er jo forstyrrende for læsningens intimitet og rytme. En dekort på 100 kroner kunne være en mulighed, én krone per fejl ved varen.... What you say, Gyldendal?

James McBride:
PÅ SPORET AF
JAMES BROWN OG DEN
AMERIKANSKE SOUL.
Oversat af
Steen Fiil Christensen.
KLIM.
302 s. Kr. 199,95.

JAMES BROWN 1933-2006

Kan forordet til en bog siges at høre til en særlig litterær genre? I så fald har James McBrides forord til hans bog om James Brown en meget høj genre kvalitet. Jeg mindes ikke tidligere at have læst et så strålende litterært syngende forord. Tempo og rytme, billedskabende formuleringer, sproglige overraskelser. En appetitvækker til det der skal komme, men måske også en for voldsom start: kan resten af bogen leve op til det dynamiske forord?

Ikke helt, kan det afsløres, men næsten. McBride er ude i et ærinde, han egentlig godt ved er til dels håbløst. Som en anden detektiv vil han opspore soul legenden James Browns livsbaner for at forsøge at finde ud af, hvem denne Mr.

Brown egentlig var. Samtidig med at han fra begyndelsen er klar over, at “ingen bog kan tilnærmelsesvis komme i nærheden af manden, fordi han kommer fra et land, som ingen bog kan forklare” (det gådefulde Syden, “et land af masker”).

Så meget står dog nogenlunde klart, at James’ mor forlod James og faren i South Carolina, da han var fem år. Sammen med faren samlede James, “en sydstatsdreng opvokset på majsbrød”, kul og plukkede bomuld og skød egerne. Som 15-årig begyndte han på afsoningen af tre år i et ungdomsfængsel, kom ud i 1951 og begyndte med sang og musik på det lokale niveau. Musikkarrieren starter for alvor i 1955 sammen med de lokale gutter i The Famous Flames. De spillede til skolefester, på dansebuler, i klubber osv inden de begyndte at krydse grænsen til Georgia og dér spille røven ud af bukserne i konkurrence med folk som Little Richard og Otis Redding.

I 1960 flyttede James Brown til New York, hvor han i ikke mindst Queens har bopæl de følgende 10 år (med hvid tjenestepige). De store hits begynder at flyde, “Sex Machine” og “I Feel Good”, men især det racepolitisk betydningsfulde nummer “Say it loud, I’m black and I’m proud”. Det er vild dans, blæsere mere end guitarer og råbemusik til koncerter her og der og everywhere, Mr. Brown får ry som “Hardest Working Man in Show Business”, og når det er størst, gør ikke mindst saxofonisten Maceo Parker det til umiskendelig sort musik (vi var i øvrigt nogle relativt få, der i 2010 hørte Maceo Parker i Amager Bio).

James McBride er langt fra at være en “researcher” og arkivforsker, han er mere en Raymond Chandler figur, en detektiv på en udfordrende “search”-opgave i marken, som bringer læseren til det amerikanske Syden (den originale tekst hedder “Searching” for James Brown...). Bogens indhold består således i forfatterens møder med personer, der har haft Mr. Brown inde på livet. Naboer, en enkelt stadig levende guitarist fra Famous Flames osv. Her til en interessant historie i historien, nemlig James Browns livslange tætte relation til New York-præsten Al Sharpton. De fik næsten 20 år sammen, Brown opfattede Sharpton som en slags “adoption”. Det lyder underligt, at den kaotiske sanger og danser skulle kunne være en faderskikkelse for Al Sharpton, som McBride opfatter som “et af de mest magtfulde sorte mennesker i USA”. Husker man imidlertid Al Sharpton bare 15 år tilbage i tiden, hvor han havde James Brown frisure, fremstår for-

fatterens udsagn, at Sharpton var en politisk udgave af Browns musik, meget rammende.

Bogen er ikke kun en bog om James Brown, det er også en bog om mennesker og liv i Syden i USA. McBride har tidligere udgivet roste bøger, han ved hvad et skønt litterært greb om stoffet kan bestå i. Kapitlerne fra search-turene til South Carolina og Georgia er således sansenære, og kan når de er bedst som litteratur betragtes på linje med en sydstatsmester som James Lee Burke’s bøger.

Menneskeligt er det imidlertid en rejse i forfaldets og selvdestruktionens spor. Da James Brown døde, efterlod han sig et værre rod. Eller det var hans børn og tidligere koner, der skabte rodet. Mr. Browns vision var, at hans ukendte men umådeligt store formue ikke skulle falde i egne ca. 11 børns hænder. Pengene skulle gå til fattige børns uddannelse jvfr. Browns livslange løftede pegefingre til børn og unge, som han mødte på sin vej: “Pas din skole!”

Den kun 173 cm høje James Brown var ikke, på trods af to-tre timer under en hårtørrer efter hver koncert, en fysisk skønhed som Muhammad Ali. Alligevel flokkedes kvinder omkring ham, sorte og hvide, og hvad de fik ud af det, siger bogen ikke meget om. Men en del sagsanlæg ramte Brown livet igennem, så måske nogle kvinder fik en retfærdig hævn over tyrannen ved hjælp af advokater.

James Brown vendte tilbage til fødeegnen efter de 10 år i New York. Her levede han, efter storhedsperioden 1965 til 1976, i lange perioder et miserabelt og ensomt liv plaget af sygdomme (ødelagte tænder, prostata cancer, ødelagte knæ, stofmisbrug). Hans formue voksede imidlertid, og det blev skønnet, at omkring \$100 mio. blev sat af til “I Feel Good Fonden”, der skulle støtte fattige børns uddannelse. Ti år efter hans død var der imidlertid ikke blevet uddelt penge overhovedet. Efterladte koner og børn, Brown er bogført for ca. 13 af slagsen!, og ikke mindst en hær af advokater (90) og en masse sagsanlæg (40) på kryds og tværs tærede på og blokerede formuen.

Dette er historien om et enestående men tragisk liv. Den er selvfølgelig ikke mulig at fortælle uden forfatterens kærlighed til hovedpersonen selv. Men man mærker den smerte, som McBride føler, når han skriver om James Brown som en forfærdelig person, der manipulerer, bedrager hustruerne, indimellem er voldelig og opfører sig som direkte modbydelig overfor hustruer og de musikere, der spillede med ham, og som burde betragtes som hans ligemænd (den kværlantiske og uforskammede Miles Davis

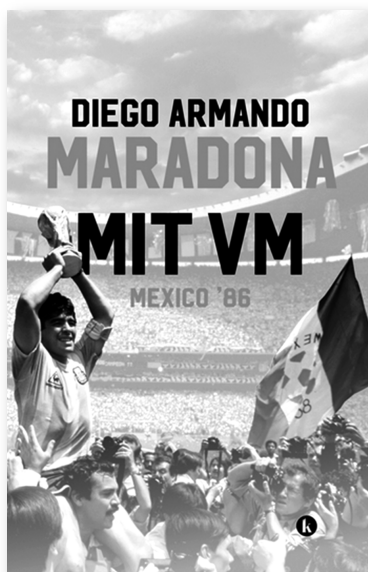
fremstår som et lam sammenlignet med Brown). Brown fløj i privatfly, bandet kørte i bus, han knaldede sangerinderne, underbetalte, uddelte bøder, og de der tror, at det er Donald Trump, der opfandt sætningen "Du er fyret!" kan godt tro om igen. Det var James Brown.

Alligevel er han gået over i historien som en af tidens største og mest originale sorte kunstnere. Da dødsfaldet blev kendt, fløj Michael Jackson straks til Augusta, hvor han tilbragte fem timer hos bedemanden og i nærheden af Browns åbne kiste, inden den blev kørt til New York, hvor soulkongen skulle ligge på lit de parade i Apollo Teatret i Harlem.

Michael Jackson var en stor beundrer af James

Brown. På den ene side var Jackson en del af årsagen til, at han var færdig som superstjerne, slået af pinden af ikke mindst denne nye "King of Pop". På den anden side skyldte han den afdøde konge en del, ikke mindst havde Michael taget en masse dansetrin fra Brown (se fx "The Night Train" live optagelserne på YouTube fra 1963 koncerten på Apollo). Genermæssigt blev den ægte, gamle sydstats soul overhalet indenom af R&B, Disco og ikke mindst de unges fremstormende Rap.

En fantastisk men ikke altid lige behagelig bog at læse. Et stilistisk originalt forsøg på at forklare den amorfte blanding af sort politik, kultur og musik, der skabte James Brown.

Diego Armando Maradona:
MIT VM MEXICO '86.
Oversat af Rigmor Kappel Schmidt.
KLIM.
242 s. Kr. 249,95.

DIEGO MARADONA 1960-

En lille stærkt overvægtig mand sidder i sin bolig i Dubai og ser videooptagelser fra hans storhedstid som fodboldspiller for 30 år siden ved VM i Mexico. Han ser Argentinas syv kampe og VM sejr, som bogen "Mit VM Mexico '86" er baseret på i kronologisk rækkefølge.

Manden er Diego Maradona, og i bogen fremstår det som han er alene foran videoafspilleren. Han har altså selv skrevet bogen uden hjælp fra en ghostwriter?

En bog med en masse argentinske navne på ukendte spillere og trænere og intern palaver fra træningslejre og omklædningsrum. En selvsmagende sag tilmed, javist, men også sjov og ikke mindst på en sær måde realistisk. At Diego mener, at han er verdens bedste fodboldspiller gennem tiderne kan diskuteres, men ikke at han er i top tre. Bedre end "den kolde skid" Platini og den glatte jakkesættype Pele osv. Bogen igennem dukker især røvhullet Platini op, men også et par udvalgte holdkammerater får kniven, mens fx. Preben Elkjær, som Diego kender fra dennes tid i Verona, omtales respektfuldt. Elkjærs holdkammerat fra tiden i Verona, tyskeren Briegel, er i bogen et fysisk monster, "en traktor" med "årer som bajerske pølser, og hans lægmuskler var så brede som min brystkasse..."

Diego opfatter sig selv som en rebel, han ville gerne være fodboldens Che Guevara: "Men benene var mine våben og bolden min kugle." Før semifinalen mod England ville Diego hellere gøre grin med de engelske spillere på banen end hævne nederlaget fra Falklandskrigen voldeligt. At gøre grin med modstanderne kunne være at vippe bolden over deres hoveder og fange den igen på den anden side (give modspilleren "hat" på), lave en tunnel på dem, danse hen over hele banen mellem dem, lave mål med hånden... At sparke bag om støtbenet var selvfølgelig også sjovt.

Diego Maradona taler til enhver fodboldspillende drenge sjæl, når han beretter om den oceaniske følelse at være flyvende eller svæven-

de. Denne fornemmelse har han flere gange, når det går bedst for ham i Mexico. Hans store lystjæg fører til en oplevelse af grænseløshed i tid og rum. Nogle oplevelser han senere i karrieren skulle bruge kokain for at opnå.

Diegos politiske indflydelse gik nok primært på hans voldsomme kritik af hele den internationale fodbold elites korrupsion og dekadente livsstil. Han sagde i flere år nej til at lade sig købe af denne elite, så han kunne stoppe sin kritik. I januar 2017 ud-nævnes Diego så alligevel glædesstrålende til ambassadør for FIFA. Og modtager kr. 80.000 per VM kamp som FIFA-ambassadør...

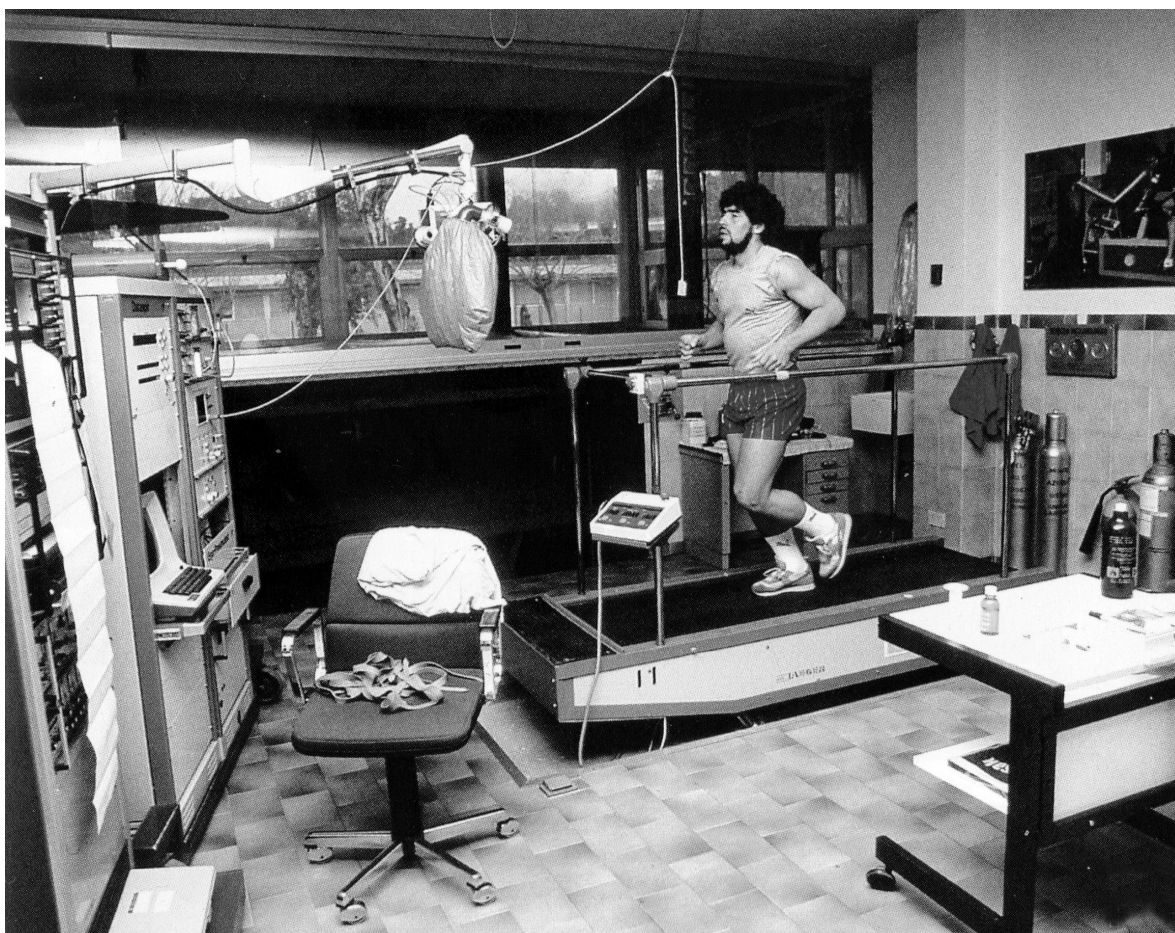
Diego er glad, ja rørt, over det han har set på skærmen i lænestolen i Dubai. Og taler/skriver uden forlegenhed, at HAN vandt VM.

Diego kender højst sandsynligt ikke meget til den

norske forfatter Karl Ove Knausgaard. Gjorde han det, ville han vide, at Knausgaard er Argentina fan. Fra barnsben har den norske forfatter således hvert fjerde år holdt med Argentina ved VM uden nogensinde at have været i landet.

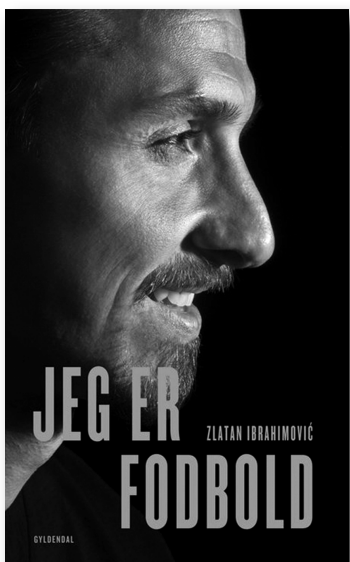
Hvad bøger om VM angår, er Diegos gennemgang af Argentinas syv kampe og VM titel i 1986 en snakkesalig lille Graucho Marx agtig tryksag sammenlignet med Knausgaards og hans svenske ven i Brasilien Fredrik Ekelunds ret så fantastiske brevsveksling og analyser af samtlige kampe under VM i Brasilien i 2014.

Inden læseren kommer igang med bogen, er der en dedikationsliste, hvor Gud og hvermand får en tilegnelse: mindet om forældrene, Pave Frans og Dubai er blandt de mange nævnte. Hvad Dubai angår går forfatterens taknemmelighed på "Den fred og respekt, man finder i De Forenede Arabiske Emirater."

Før VM i Mexico gennemførte Diego et tre måneders fysisk program hos en professor på en klinik i Rom (han spillede klubfodbold i Napoli). I bogen taler han begejstret om denne træning: "Hvis du ser mig på fotografier fra den tid, ligner jeg en bokser med en markeret armmuskulatur, et svulmende brystparti, kort sagt en rigtig flot fyr... Jeg kunne svæve!"

Zlatan Ibrahimovic:
JEG ER FODBOLD
Tekster og interview:
Mats Olsson
På dansk ved Ninna Brenøe.
Gyldendal.
384 s. Kr. 349,95.

ZLATAN IBRAHIMOVIC 1981-

Zlatan indleder sin 1.8 kilo tunge coffee table bog med en mærkelig statsmandsagtig formulering: han har været på en rejse i "fodboldens tjeneste". Det er den rejse han, med hjælp fra journalisten Mats Olsson, tager den siddende læser ved sofabordet med på (stor og tung som denne billedbog med meget lidt tekst er, må det være stedet at konsumere tryksagen).

I modsætning til David Lagercrantz' eminente bog om Zlatan fra 2011 (ja, ja, han digtede lidt til her og der og lagde nogle ord i munden på Zlatan, heldigvis), er det Zlatan selv, der her i sprogsociologisk forstand taler lidt mere resteret ("det mål der mod..", hvor han tager for givet, at det mål har vi allesammen set). Og poetisk er han jo ikke, de mange sorte dobbelttopslag med ligegyldige one linere stående i hvidt som "Nu skal vi vinde alt", "Her begynder en ny rejse" osv. er totalt intetsigende. Som også et foto over to sider af Zlatans nøgne fødder er det, mens et foto af Berlusconi er fornærmende på et mere abstrakt plan. For mens Zlatan rejsen igennem fortæller om kontrakter og socialt store beløb, han som fodboldspiller indkasserer, er der ikke ét ord om forholdet mellem økonomi, ulighed og fodbold. Berlusconi og Milan, no problem. PSG og oliedrengene i Qatar, no problem. Det er en bog, som lever op til den nedsættende klang ved coffee table-genren: den er provokerende harmløs.

Så når Zlatan er kendt som en stor provokatør, er det ikke i pengenes retning vi skal se. Men hvad så med fodbolden? Jamen, som én af hans fans kan jeg da kun sige, at de par timer jeg brugte på bogen var OK. Man følger Zlatan fra han som 19-årig sælges af Malmø FF til Ajax i Amsterdam. Og mindes Frank Arnesen og Søren Lerby da de i 1975 blev solgt til Ajax og måtte leve en kummerlig af

klubben overvåget tilværelse. Avanceret slavehandel forekom det at være. Og Zlatan har da også en uheldig tid i Holland. Men så kommer der gang i rejsen og karrieren. Kronologisk tages vi med til de forskellige farvestrålende klubtrøjers lande i Europa: Juventus og Inter i Italien, FC Barcelona i Catalonien, Milan og det elskede Italien igen, PSG i Paris og Manchester United i England. Hertil Zlatans landsholds karriere, hvor han som etnisk minoritets svensker opnåede at blive anfører (kroatisk mor, bosnisk far).

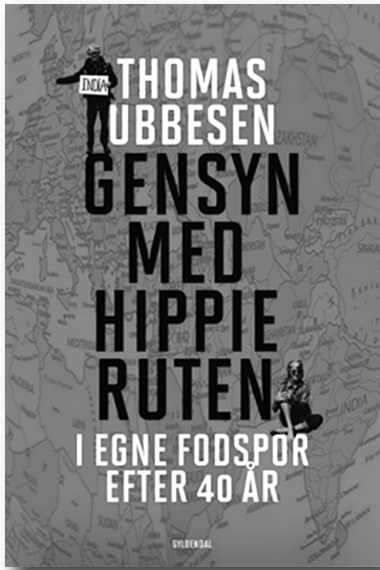
For hver klub og periode er der Zlatan scoringer og beskrivelser af hans relationer til de forskellige trænere og spillere. Og der er bogens egentlige tekstpassager baseret på interviews, hvor nøje udvalgte trænere og medspillere gennem tiderne udtaler sig om Zlatan.

Enhver (?) ved jo, at han er et fysisk pragteksemplar. På trods af sine 195 cm og en vægt tæt på de 100 kilo, er han hurtig og forbavsende smidig, en stor dribler og målscorer. Mere overraskende er det nok, at så mange af udtalelserne i bogen fremhæver Zlatans intelligens og spilforståelse.

Ellers er det historien om eneren med den ukuelige vilje til sejr og en usædvanlig hård træningsindsats, der spiller mest optimalt, hvis træner og taktik ikke hæmmer hans udfoldelse (hvilket sker i Barcelona, hvor Zlatan føler sig kastreret af taktik og Guardiola). Han er unik, det er svært at finde sammenlignelige spillere. Et par spillere og trænere mener i bogen, at Zlatan kan minde om hollænderen van Basten. Jow, et godt bud på en sammenligning. Hos mig er det franskmænden Eric Cantona som dukker op i erindringerne, han var også indimellem genial og satans arrogant.

Herhjemme har der kørt nogle debatter, hvor danske topspillere er blevet beskyldt for at mangle kant, en vidtgående træner disciplinering af det vilde skulle have medført, at vi har for mange bløde mænd i topfodbold. Zlatan bliver her per automatik nævnt som et eksempel på det, som Danmark mangler.

De aggressive krigere skal altså ikke tæmmes, de skal have lov til at gå over stregen, for det er "professionelt" (Zlatan var til tider en meget svinsk spiller). Bogen har valgt at gå tæt på selve de fodboldkampe, som Zlatan har været involveret og scoret i. Det er en fodbold bog som kan minde lidt om 1950'ernes "FodboldJul", en af drengårenes glæder i de kedelige juledage.

Thomas Ubbesen:
 GENSYN MED HIPPIERUTEN.
I egne fodspor efter 40 år.
 Gyldendal.
 317 s. Kr. 299,95.

THOMAS UBBESEN 1956-

For et års tid siden stod der en 61-årig mand i vej-kanten på Gl. Køge Landevej. Han rakte et hvidt papskilt med teksten "India" ud mod de for-bipasserende biler. Manden var journalist (bl.a. på DR) og forfatter Thomas Ubbesen, der havde sagt farvel til familien for at gå i sine egne 40 år gamle fodspor. Som 21-årig var Ubbesen del af en "flipper-folkevandring" fra Europas rationelle forbruger-lande til Østen og mystikken, guderne, bjergene og ikke mindst rusmidlerne der. Selv om selve rejsen over-land var en del af målet og både individuel og skæv, udviklede der sig en slags rute, som er gået over i historien som "The Hippie Trail" (bogen er delt op i to dele "Til Indien" og "I Indien"). Det er denne hippierute, som Ubbesen nu vil gentage, omend hverken på tommelfingeren hele vejen eller med fly. Bogen er således en aktuell inspirerende ar-gumentation for at tage tog i stedet for fly: "Det er rejsens niende dag, og jeg køber billet til toget 08.10 fra Podgorica's lille, slidte banegård til Beograd... Linjen kæmper sig kilometer efter kilometer lang-somt op på kanten af en afgrundsdyb slugt, ind og ud af mørke gennem 254 tunneller og svimmelt hen over 435 smalle broer. En af Europas mest spek-takulære togture..."

Senere i bogen bliver læseren, det er en litterær kvalitet at læseren bliver en medrejsende!, vidne til forbløffende meget oplevelsesværdigt på en 7-8 timers togtur gennem Nordindien

Thomas Ubbesen er sin egen rejseguide. En spi-ralblok, en dagbog fra 1977 og 78, gør det muligt at

gå i egne fodspor ret så nøjagtigt. Bogens ide er så en konstant pendlen mellem hippietiden, i form af tekst baseret på dagsbogsoptegnelserne, og så det, der er den modne og verdenserfarne rejsendes op-levelser. Kun Afghanistan, ellers det kæreste minde fra dengang ("Hippierutens drømmeland"), er ude-lukket. Det er for farligt at tumle rundt som senior hippie dér, hvorfor det sidste stykke af rejsen går til Indien med fly.

Thomas Ubbesens dagbog fra hippietiden er fyldt med optegnelser om dope. Mere fokus på de sociale situationer, smågrupperygningens tid!, og de rituelle tilberedninger af hashen end egentlige rapporter fra indre bevidsthedsrejser.

Forældres angst for at miste et barn til narkoen tales ned af den 21-årige søn. Han var såmænd i større livsfare pga "the shits". Nogle voldsomme og lang-varige maveonder som hørte til denne form for rejse og som i Thomas' tilfælde på et tidspunkt afkræftede ham så alvorligt, at han var i livsfare. Sammen med den medfølgende amerikanske rockmusik på bånd, tegnes der samlet set et billede af en hedonistisk form for ungdomskultur. En "dagdriverbande" i Steinbecks forstand.

40 år senere står denne hedonisme i baggrunden, den er blevet fortrængt af spørgsmålet om at være vidne til andres lidelse. Med sig på rejsen har den

globale og erfarne journalist nu Susan Sontags bog "Regarding the Pain of Others" i rygsækken. På en frugtbar og indsigtfuld måde overskrider forfatteren det sansemæssigt nære med relevante refleksioner omkring det sociologen Zygmunt Bauman kalder "globaliseringens affald", Det sker tit gennem samtaler med gamle bekendte, som Ubbesen mødes med på rejsen. Og hvor læseren er fluen på væggen til disse samtaler.

Gensynet med Indien? Dette vældige land er lige så modsætningsfyldt, som da Ubbesen var der for 40 år siden: "Jeg svinger næsten fra time til time fra at

være rædselsslagen og deprimeret til at være lykkelig over at være tilbage i Indien. Jeg kender intet land i verden så overvældende, så konstant overraskende, så brutalt og indimellem – i uventede glimt – så smukt som en lotusblomst, der vokser ud af mudret. Jeg beundrer menneskene for deres overlevelsessevne, anarkisme og deres indimellem eksplosive energi. Jeg afskyr dem for deres apati, fatalisme og øjensynlige mangel på medfølelse."

Bogen er forsynet med et righoldigt billedmateriale, desværre ikke i samme høj kvalitet som teksten.

ROLF HERMANSEN 1972-

Der er gennem årene kommet en del bøger af og om rockere. Både aktive og ex'ere. Måske har en særlig genre udviklet sig?

Rolf Hermansens "Fra broderskab til mønsterbrud" udmærker sig ved en relativt grundig og interessant læggen vægt på den svære fuld-bak-frem proces, som det er at påbegynde et målrettet normalt liv efter de abnorme år i Hells Angels. Han sender ikke sin bil men sig selv til syn og finder ud af, at det sværeste i livet, er det, der ligger lige for: at være partner og ægtemand, far, familiemenneske.

Hermansen har i bogen en elegant afvisning af resocialiseringsbegrebet: "Resocialisering kan være en meget svær proces, hvis man aldrig er blevet socialiseret. Hvis du aldrig har lært, hvordan man opfører sig i rollen som kæreste, far, kollega, medarbejder, studerende og så videre, så skal du ikke resocialiseres, men socialiseres. Du vender ikke tilbage til noget, du engang var eller gjorde eller kunne, du skal lære det hele forfra."

Ja, problemet for den unge Rolf var jo præcis, at det eneste han var blevet god til, var at smadre andre mennesker, begå røverier osv. Socialiseringen i kollektivet Hells Angels bestod i at begå røverier og smadre fjender, når "brødre" længere oppe i hierarkiet bestilte det: "Jeg var udlært som rocker", som det lakonisk hedder.

Bogen bringer ikke afsløringer, der kan bruges politisk og juridisk som bevis for, at Hells Angels som organisation eller forening er en organiseret kriminel organisation baseret på vold. Derimod lægges der ikke skjul på, at ældre HA'ere bestiller, som det hedder, de unge længere nede i hierarkiet eller blot på vej ind i det forjættede land, til at begå selv meget grov kriminalitet per stedfortræder ("Der var bare en, der bestilte tæskene, og vi blev betalt for at leve dem").

Inden det kommer så vidt for Rolf, er han uden egentlig at gøre noget for det gået under radaren i en trist barndom i Brøndbyøster sammen med en mor, som han først ret sent i barndommen finder ud af er en dårlig mor. Hun laver jo god mad, i hvert fald på de gode dage, men ellers er det en trist barndoms-historie, som bogen åbner med. Moderen drikker hjemmebrygget hvidvin og øl og udvikler en mere og mere bizar adfærd (faderen har aldrig været der). De mange afvigende former for adfærd, kvantiteten af dem, samler sig på et tid-

Rolf Hermansen i samarbejde med Mikael Lindholm:
FRA BRODESKAB TIL MØNSTERBRUD.
En eks-rockers kamp for at overvinde fortiden.
Politikens Forlag.
222 s. Kr. 250,-.

spunkt om moderens nye og logiske kvalitet som psykiatrisk patient. Rolf lærer de psykiatriske afdelinger at kende indefra, når han hårdt presset fik moderen indlagt. Udover morens egne protester mod at skulle indlægges, var det svært at få psykiatrien til at tage hende. Men sønnen lærte hurtigt, hvad adgangs-

billetten var: vi bor på niende sal, sagde han, for trussel om selvmord virkede.

“Det var enormt befriende at slippe for ansvaret for mor”, siger Rolf et sted. Ja, at aflaste os andre normale er vel egentlig de psykiatriske hospitalers vigtigste funktion. Heller ikke moren bliver helbredt, selv om hun indlægges flere gange.

På trods af et relativt isoleret liv, burde man jo mene, at der var andre omkring den lille mentalt usunde familie i Brøndbyøster, der kunne gribe ind. Alene de kuldegysende passager i bogen, hvor Rolf beskriver, hvordan han må gå alene i kirken til sin egen konfirmation burde have medført reaktioner: “På den række, hvor der var plads til min familie, sad der ingen. Alle de andre rækker blev fyldt op med mennesker, så det stak ud med den tomme række.”

Rolf var god til at gå under kirkes og det sociale systems radar indtil 15-års alderen. Så begyndte han at hænge ud med et lokalt asocialt sjak lidt ældre end han var, moderen fik ham ikke altid op og i skole, han lavede ballade i timerne i skolen osv. En afvigerkarriere var ved at tage form: “De kunne få en fuckfinger alle sammen.”

Som 15-årig var han “en barsk børste”. Næste skridt op ad stigen var HA støtteklubben Tribesmen og den langsigtede karriereplan var at blive fuldgældigt medlem af Hells Angels (“Det tager tid at nå toppen.”) En mellemstation blev en gendannet gruppering, Highlanders, der allernådigst fik lov til af Hells Angels at skrive “N.W. Area” på deres veste. Hvilket var det samme som at være godkendt af HA til at operere i Københavns nordvest kvarter. Endelig havde Rolf fundet en “far”, der kunne sige, hvordan og hvorledes...

At denne far ikke var, hvad han havde udgivet sig for at være, indser Rolf efter Bandidos attentatet på Hells Angels Vikingefesten i Titangade på Nørrebro i 1996. Selv om de festende var heldige, raketten sprang ikke, dør vennen Louis nærmest i armene på Rolf. Det tryk og varmen fra raketten var årsagen.

Den barske rocker fik det psykisk meget dårligt, han kunne ikke dække sig ind under det kække slogan, at “Perfect paranoia is perfect awareness”. Rolf udviklede en depression og det, der til hans befrielse, senere blev konstateret som PTSD. Og han indså, at Hells Angels ikke var det broderskab, som det udgav sig for at være: “Det fællesskab, jeg var en del af, var ikke ægte, havde jeg opdaget. Bag de mange ord om loyalitet og broderskab var der ingen ægte kærlighed og omsorg, som jeg både forventede og ønskede. Der

var ingen plads til svaghed i klubben. Jeg var kun noget værd, i kraft af hvad jeg leverede, og hvis jeg ikke kunne præstere, var der ikke noget at komme efter.”

Bruddet kom i 1998. Rolf Hermansen kom ud af Hells Angels “in good standing”, men stod overfor det spørgsmål, hvem der ville ansætte en gennemta-toveret eksrocker? Han levede en tid som sælger af narko, men bliver taget og får en dom på fire år

En tid gik med at overleve mere end leve: druk, depression og piller og til tider ægte klinisk paranoia. Han *væltede* (et af Hermansens yndlingsudtryk) adskillige gange og levede en tid som narko sælger på gaden, indtil han blev arresteret og fik en dom på fire år, hvoraf to år og otte måneder blev afsonet.

Fængslet og et par af den frie kriminalforsorgs pensioner blev en slags moratorium for den 30+ årige “drug dealer”. På opfordring fra en klog mentorlignende ven beslutter han sig for at læse til pædagog på Højvang Seminariet i Glostrup. En uddannelse han kan påbegynde allerede mens han afsoner, hvilket afstedkommer et underligt opsplittet liv, hvor han er sammen med overvejende kvindelige studerende i dagtimerne og kriminelle banditter efter skoletid, som tilbyder ham nye jobs.

Uddannelsen afbrydes på et tidspunkt men genoptages og afsluttes senere i Ballerup. På trods af fyringer pga plettet straffeattest ender Rolf Hermansen, som det han hele tiden har ønsket og set for sig. Han bliver mentor for unge på kanten af samfundet, og også unge udover kanten, i en personlig åben dialog stil, som er overbevisende fremstillet i bogens sidste del. Den del som giver “Fra broderskab til mønsterbrud” en særlig profil indenfor genren rocker erindringer. Forfatteren tør syne sit liv i en selvfremstilling som til tider er meget smertefuld i og med at den blotter, hvor skidt et menneske, han engang var. Afgørende for udviklingen af en troværdig mentor rolle er ikke først og fremmest uddannelsen som pædagog, men forfatterens 10 års arbejde med sig selv og traumerne i forskellige former for terapi.

Rolf Hermansen står i gæld til nogle få ildsjæle i systemverdenen, som turde bøje reglerne og bane vejen for ham: “Hvis bare én af de tre ikke havde været der for mig på det rigtige tidspunkt og fundet en løsning uden for reglerne, ville jeg næppe være der i livet, hvor jeg er i dag.”